

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

ПРОГРАМА
вступного випробування зі спеціальності
для прийому на навчання для здобуття
освітньо-наукового ступеня доктора філософії
галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»
спеціальність D8 «Право»
за освітньо-науковою програмою «Право»

Київ – 2026

Програма складена на підставі Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році, Правил прийому до Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля у 2026 році, Закону України «Про вищу освіту», нормативних актів Міністерства освіти і науки України щодо організації вступу до аспірантури, а також освітньо-наукової програми «Право» за спеціальністю D8 «Право».

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

к.ю.н., професор Арсентьева О. С. _____

д.ю.н., професор Івчук Ю.Ю. _____

д.ю.н., професор Шаповалова О.В. _____

к.ю.н., професор Котова Л. В. _____

к.ю.н., професор Татаренко Г. В. _____

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри публічного та приватного права
(протокол № 14 від «18» 05 2026 р.)

Завідувачка кафедри публічного та приватного права

к.ю.н., професор Котова Л. В. _____

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін (протокол засідання кафедри № 6 від «06» 05 2026 р.)

В.о. завідувача кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін
д.ю.н., проф. Шаповалова О.В. _____

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Прийом вступників на навчання для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю D8 «Право» здійснюється відповідно до законодавства України у сфері вищої освіти, Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році, Правил прийому до Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля у 2026 році та інших актів, що регламентують організацію вступної кампанії.

Вступне випробування зі спеціальності є складовою конкурсного відбору до аспірантури та спрямоване на комплексну перевірку рівня фахової правничої підготовки, здатності вступника до наукового аналізу правових явищ, формулювання дослідницької проблеми, аргументованого викладення власної наукової позиції (блок з предмету спеціальності та презентації дослідницьких пропозицій чи досягнень).

Програма враховує зміст фундаментальних і професійно орієнтованих правничих дисциплін, які формують основу підготовки дослідника у галузі права: теорія держави і права, конституційне право, адміністративне право та адміністративне судочинство, цивільне право і процес, сімейне право, трудове право та право соціального забезпечення, кримінальне право і кримінальний процес, господарське право і господарський процес, міжнародне публічне право, право Європейського Союзу та міжнародний захист прав людини.

Мета вступного випробування - об'єктивно оцінити готовність вступника до навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, його здатність застосовувати правові знання у науковому дослідженні, критично працювати з нормативними джерелами, судовою практикою, доктриною, міжнародними та європейськими правовими стандартами.

Для вступників на навчання для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії програма охоплює дві взаємопов'язані складові: блок зі спеціальності D8 «Право» та презентацію дослідницьких пропозицій чи наукових досягнень вступника.

Порядок проведення вступного випробування, склад екзаменаційної комісії, процедура оцінювання, умови допуску та апеляційного перегляду визначаються Правилами прийому до СНУ ім. В. Даля у 2026 році.

Завдання вступного випробування полягають у перевірці здатності вступника:

- демонструвати глибоке знання основних правових доктрин, категорій, принципів та інститутів національного, міжнародного і європейського права;
- аналізувати правові явища у зв'язку з соціальними, політичними, економічними, безпековими та цифровими трансформаціями сучасного суспільства;
- застосовувати положення Конституції України, кодексів України, спеціальних законів, міжнародних договорів, практики Конституційного Суду України, Верховного Суду, Європейського суду з прав людини та Суду Європейського Союзу;
- формулювати наукову проблему, визначати об'єкт, предмет, мету, завдання, логіку дослідницького задуму та очікувану новизну дослідження;
- аргументовано обстоювати власну позицію, критично оцінювати доктринальні підходи, судову практику та законодавчі рішення;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності, коректного цитування джерел, дослідницької етики та культури наукового мовлення.

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Зміст програми сформовано як комплексний перелік питань з фахового блоку зі спеціальності D8 «Право» та презентації дослідницьких пропозицій чи наукових досягнень вступника. Фаховий блок відображає фундаментальні та прикладні складові правничої науки.

1. Теорія держави і права

Становлення, розвиток і сучасний стан теорії держави і права. Предмет, метод, функції і завдання теорії держави і права. Держава і право як соціальні інститути, їх взаємозв'язок і взаємозумовленість.

Методологія теорії держави і права. Філософські основи теорії держави і права як загальні методи. Діалектико-матеріалістичний метод у вивченні держави і права. Загальнонаукові прийоми (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування, аналогія, моделювання, структурно-функціональний і системний підходи тощо). Приватноправові способи пізнання державно-правових явищ (порівняльне правознавство, техніко-юридичний аналіз та ін.).

Походження держави і права. Основні теорії походження держави. Типологія держав. Форма держави: форма правління, форма державного устрою, державний режим. Функції держави та форми їх здійснення.

Державна влада як особливий різновид соціальної влади. Форми і способи здійснення державної влади. Співвідношення політичної і державної влади. Легітимність і легальність державної влади.

Плюралізм у розумінні держави. Основні ознаки держави. Публічна влада. Територіальний поділ населення. Суверенітет. Податки і позики. Формальні атрибути держави (прапор, гімн та ін.).

Суть держави: методологічні підходи в аналізі минулої і сучасної державності. Еволюція суті і соціального призначення держави. Розвиток соціально-політичної основи держави та її суть.

Необхідність і важливість типології держав. Проблема вибору критеріїв класифікації держав і правових систем. Поняття типу держави. Теоретичні засади і значення типології держави. Чинники, що визначають тип держави. Формацийний підхід: його переваги і слабкі сторони. Особливості держави у межах одного історичного типу. Перехідні типи держави. Спадкоємність у розвитку держави. Характеристика окремих типів держав. Рабовласницька держава і право. Феодальна держава і право. Капіталістична держава і право. Соціалістична держава і право.

Цивілізаційний підхід: його переваги і слабкі сторони. «Людське вимірювання» як критерій прогресу державності.

Діалектика співвідношення формаційного і цивілізаційного підходів у типології держави.

Поняття і різновиди форм держави. Співвідношення суті, змісту і форми держави. Форми правління: поняття і види. Загальна характеристика монархій і республік. Форма правління України та її розвиток у сучасних умовах.

Співвідношення типу і форми держави. Різноманіття форм правління у межах одного і того ж типу держави.

Форми національно-державного і адміністративно-територіального устрою: поняття і види. Унітарна держава і федерація. Устрій України: минуле і сучасність. Конфедерація.

Державний режим: поняття, види. Співвідношення державного і політичного режимів. Демократичні та антидемократичні режими. Державний режим сучасної України.

Поняття функції держави. Нерозривний зв'язок функцій цілями, завданнями і принципами організації і діяльності держави. Функції держави і функції її окремих органів. Зміна і розвиток функцій держави у міру розвитку суспільства.

Класифікація функцій держави: постійні, і тимчасові, внутрішні і зовнішні, основні і неосновні. Характеристика основних внутрішніх і зовнішніх функцій сучасної Української держави. Форми здійснення функцій держави: поняття і види. Роль права у процесі реалізації функцій держави та її окремих органів.

Поняття, структура, методологічні засади аналізу політичної системи суспільства. Критерії відбору елементів політичної системи. Її основні суб'єкти: держава, політичні партії, рухи, громадські організації та об'єднання тощо. Політична свідомість. Право й інші соціальні норми як регулятивна основа політичної системи. Політичні відносини і політична практика. Види політичних систем. Співвідношення політичної, економічної, соціальної і правової систем у суспільстві.

Місце і роль держави у політичній системі, її взаємодія з інститутами політичної системи (політичними партіями, громадськими і кооперативними організаціями, трудовими колективами тощо). Ознаки держави, що відрізняють її від інших організацій і установ суспільства. Держава і Церква. Світські і теократичні держави.

Функції й основні тенденції розвитку політичної системи українського суспільства.

Поняття, ознаки, сутність і соціальне призначення права. Праворозуміння: природно-правова, позитивістська, соціологічна, інтегративна та інші концепції. Принципи права, верховенство права, правова визначеність, пропорційність, справедливість.

Джерела і форми права. Нормативно-правовий акт, правовий звичай, судовий прецедент, нормативний договір, правова доктрина. Законодавство України та його систематизація. Юридична техніка і правотворча діяльність.

Система права і система законодавства. Відмінність системи права від правової системи. Основні елементи системи права. Предмет і метод правового регулювання як підстави виділення галузей у системі права. Поняття галузі права. Загальна характеристика галузей права. Інститут права: поняття та види. Міжгалузевий та галузевий інститут права. Субінститут права. Приватне і публічне право. Еволюція системи права. Матеріальне і процесуальне право. Юридична процедура. Види юридичних процесів. Співвідношення національного та

міжнародного права. Галузі, інститути та норми права. Матеріальне і процесуальне право. Публічне і приватне право. Національне, міжнародне та європейське право: співвідношення і взаємодія. Характеристика сучасного стану українського законодавства. Система законодавства та форма державного устрою.

Поняття норми права. Ознаки правової норми, що відрізняють її від інших різновидів соціальних норм і індивідуальних правових приписів (розпоряджень). Загальнообов'язковість, формальна визначеність, зв'язок із державою, мікросистемність. Норма як регулятор типового суспільного відношення. Логічна структура норми права. Проблема елементного складу структури правової норми. Загальна характеристика гіпотези, диспозиції, санкції. Позитивні зобов'язання, дозволи і заборони у змісті правових норм. Норми права та статті нормативного акту, їх співвідношення. Способи викладу елементів правових норм у статтях нормативних актів. Види правових норм. Науково-практична значущість класифікації норм права. Підстави поділу норм права на види. Спеціалізовані норми права. Значення наукової класифікації правових норм для практики правового регулювання суспільних відносин.

Правові відносини, юридичні факти, реалізація права, застосування права, тлумачення норм права. Прогалини та колізії у праві. Правова поведінка, правопорушення, юридична відповідальність. Правосвідомість, правова культура, правова соціалізація.

Поняття реалізації права. Характерні риси форм і способів реалізації права. Дотримання, виконання та використання як безпосередні форми реалізації права. Механізм правореалізації. Застосування правових норм як особлива форма реалізації права. Необхідність правозастосування. Стадії процесу застосування норм права. Аналіз фактичних обставин справи, вибір і тлумачення норми права, кваліфікація, ухвалення рішення. Умови та юридичні гарантії законного та обґрунтованого застосування права. Акти застосування права: поняття, особливості, види. Відмінність прав застосовних актів від нормативних. Ефективність

правозастосовного акту. Механізм правозастосування. Прогалини у праві та шляхи їх усунення та подолання. Аналогія закону та аналогія права. Юридичні колізії та способи їх вирішення.

Поняття і необхідність тлумачення норм права. З'ясування, роз'яснення та інтерпретація змісту правових норм. Суб'єкти тлумачення: державні і недержавні органи, посадові особи та громадяни. Види тлумачення за суб'єктами. Офіційне та неофіційне тлумачення. Доктринальне тлумачення. Різновиди офіційного тлумачення. Нормативне та казуальне, легальне та авторське.

Способи (прийоми) тлумачення правових норм: філологічне (граматичне), логічне, систематичне, історико-політичне, спеціально- юридичне, функціональне. Тлумачення норм права за обсягом: буквальне (адекватне), розповсюджувальне та обмежувальне. Акти тлумачення норм права: поняття, особливості, види. Юридична природа та значення актів офіційного тлумачення (інтерпретаційного акту).

Юридична практика: поняття, структура, види. Шляхи вдосконалення юридичної практики у сучасній Україні.

Поняття, суть та зміст правосвідомості та правової культури. Функції правової культури. Шляхи формування правової культури в Україні.

Право і поведінка. Поняття правомірної поведінки. Її структура: суб'єкти, об'єктивна та суб'єктивна сторони, об'єкт. Види правомірної поведінки. Соціально-правова активність особи. Конформістська та маргінальна поведінка. Повага до права та правова звичка. Стимулювання правомірних діянь.

Поняття та ознаки правопорушення. Юридичний склад правопорушення. Суб'єкт і об'єкт, суб'єктивна та об'єктивна сторони

правопорушень. Види правопорушень. Злочини та провина. Соціальне коріння (причини) правопорушень. Шляхи та засоби їх попередження та усунення.

Юридична відповідальність: поняття, ознаки, види. Цілі, функції та принципи юридичної відповідальності. Обставини, що виключають протиправність діяння та юридичну відповідальність. Юридична відповідальність та інші заходи державного примусу.

Правове регулювання у суспільстві (поняття, відмінність підходів). Основні елементи механізму правового регулювання. Основні напрями вдосконалення механізму правового регулювання.

Формування та розвиток ідей порівняльного права. Порівняльне право як наука та навчальна дисципліна. Класифікація національних правових систем. Критерії класифікації правових систем.

Основні етапи становлення та розвитку романо-германського права. Відмінні риси та особливості романо-германського права. Поняття та види джерел романо-германського права. Первинні джерела романо-германського права. Закон. Вторинні джерела романо-германського права. Прецедент. Доктрина. Звичай у системі джерел романо-германського права.

Особливості поняття та змісту англосакського права. Становлення та розвиток загального права. Основні джерела англосакського права. Їх поняття, критерії класифікації, види.

Особливості релігійних правових систем. Основні риси та особливості мусульманського права. Джерела мусульманського права.

2. Конституційне право України

Конституційне право як провідна галузь національного права. Предмет, метод, система, джерела та принципи конституційного права України. Конституційно-правові норми, інститути, правовідносини та відповідальність.

Конституція України як Основний Закон держави. Юридичні властивості Конституції України, верховенство і пряма дія її норм, порядок внесення змін. Конституційна юрисдикція та правова охорона Конституції.

Засади конституційного ладу України. Суверенітет, незалежність, територіальна цілісність, демократична, соціальна і правова держава. Європейська та євроатлантична інтеграція України.

Конституційний статус людини і громадянина. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Гарантії прав і свобод. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану: законність, легітимна мета, необхідність і пропорційність.

Народовладдя, вибори, референдуми та інші форми безпосередньої демократії. Виборче право і виборчий процес в Україні. Конституційні засади участі громадян в управлінні державними справами.

Система органів державної влади. Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи виконавчої влади. Поділ влади, стримування і противаги, відповідальність публічної влади.

Конституційні засади правосуддя. Судоустрій і статус суддів. Конституційний Суд України, конституційна скарга, юридична сила актів Конституційного Суду України. Прокуратура, адвокатура та Вища рада правосуддя.

Місцеве самоврядування та територіальна організація влади. Територіальна громада, органи і посадові особи місцевого самоврядування, матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування. Особливості правового режиму тимчасово окупованих територій.

3. Адміністративне право України та адміністративне судочинство

Адміністративне право як галузь публічного права. Предмет, метод, система, джерела та принципи адміністративного права. Адміністративно-правові норми і відносини. Публічний інтерес і межі адміністративного розсуду.

Публічна адміністрація: поняття, ознаки, функції та повноваження. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти владних повноважень. Принципи належного врядування.

Адміністративно-правовий статус фізичних і юридичних осіб. Звернення громадян, доступ до публічної інформації, захист персональних даних, електронне урядування та електронні адміністративні послуги.

Інструменти діяльності публічної адміністрації: нормативно-правові акти, індивідуальні адміністративні акти, адміністративні договори, плани, фактичні дії. Адміністративна процедура, чинність, припинення та оскарження адміністративного акта.

Адміністративний примус. Адміністративна відповідальність. Поняття, ознаки і склад адміністративного правопорушення. Адміністративні стягнення. Провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Адміністративне судочинство: завдання, принципи, юрисдикція адміністративних судів. Публічно-правовий спір. Учасники адміністративного процесу. Докази і доказування. Обов'язок доказування у справах щодо рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Позовне провадження в адміністративному судочинстві. Підготовче провадження, розгляд справи по суті, спрощене провадження, особливості окремих категорій адміністративних справ. Апеляційне і касаційне оскарження, виконання судових рішень.

4. Цивільне право України, цивільне процесуальне право та сімейне право

Цивільне право як галузь приватного права. Предмет, метод, принципи, функції, система і джерела цивільного права. Цивільне законодавство, дія актів цивільного законодавства, аналогія закону і аналогія права.

Цивільні правовідносини: поняття, структура, види, суб'єкти, об'єкти, зміст. Фізичні особи, юридичні особи, держава і територіальні громади як учасники цивільних відносин. Правоздатність, дієздатність, правосуб'єктність.

Об'єкти цивільних прав. Речі, майно, гроші, цінні папери, результати робіт і послуги, об'єкти права інтелектуальної власності, інформація, особисті немайнові блага.

Правочини, представництво, строки і терміни, позовна давність. Право власності та інші речові права. Захист права власності. Зобов'язальне право, договірні та недоговірні зобов'язання, забезпечення виконання зобов'язань, цивільно-правова відповідальність.

Спадкове право. Право інтелектуальної власності. Особисті немайнові права фізичної особи. Особливості приватноправового регулювання в умовах цифровізації, електронних правочинів і захисту персональних даних.

Сімейне право України: предмет, метод, принципи, джерела. Шлюб, особисті немайнові та майнові права подружжя, права та обов'язки батьків і дітей, усиновлення, опіка, піклування, патронат, захист прав дитини.

Цивільне процесуальне право: завдання і принципи цивільного судочинства, юрисдикція, учасники справи, докази і доказування, процесуальні строки, позовне, наказне та окреме провадження. Апеляційне і касаційне провадження, перегляд судових рішень, виконання судових рішень.

5. Трудове право та право соціального забезпечення

Трудове право України: предмет, метод, система, принципи та джерела. Конституційне право на працю. Міжнародні стандарти праці, акти Міжнародної організації праці, європейські соціальні стандарти та їх значення для України.

Трудові правовідносини. Суб'єкти трудового права. Трудовий договір, контракт, дистанційна і надомна робота, гнучкий режим робочого часу, електронний документообіг у трудових відносинах. Особливості трудових відносин в умовах воєнного стану.

Робочий час і час відпочинку. Оплата праці. Гарантії і компенсації. Дисципліна праці. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Охорона праці. Захист трудових прав працівників.

Колективне трудове право. Соціальний діалог, колективні договори і угоди, професійні спілки, організації роботодавців, колективні трудові спори. Судовий та позасудовий захист трудових прав.

Право соціального забезпечення: поняття, предмет, метод, принципи і джерела. Соціальні ризики. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Пенсійне забезпечення, соціальні допомоги, соціальні послуги, соціальний захист внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю, ветеранів та інших вразливих груп.

Цифровізація соціального забезпечення. Електронні соціальні послуги, централізація соціальних виплат, інформаційні системи соціальної сфери, захист персональних даних отримувачів соціальної підтримки.

6. Кримінальне право України та кримінальне процесуальне право

Кримінальне право України: поняття, предмет, метод, система, принципи і джерела. Закон про кримінальну відповідальність, його чинність у часі, просторі та за колом осіб. Кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, класифікація.

Склад кримінального правопорушення. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Вина, мотив, мета. Стадії вчинення кримінального правопорушення. Співучасть. Множинність кримінальних правопорушень.

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння. Звільнення від кримінальної відповідальності. Покарання, його мета, система і види. Призначення покарання. Судимість. Заходи кримінально-правового характеру.

Кримінальні правопорушення проти життя і здоров'я, волі, честі та гідності, статевої свободи і статевої недоторканості, власності, громадської безпеки, безпеки руху, громадського порядку, авторитету органів державної влади, правосуддя, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Воєнні кримінальні правопорушення і міжнародні злочини у контексті збройної агресії проти України.

Кримінальне процесуальне право: завдання, принципи, джерела. Учасники кримінального провадження. Докази і доказування, допустимість доказів, електронні докази, міжнародна правова допомога.

Заходи забезпечення кримінального провадження, запобіжні заходи. Досудове розслідування, повідомлення про підозру, слідчі і негласні слідчі дії. Судове провадження, апеляційне і касаційне оскарження, перегляд судових рішень за виключними обставинами.

7. Господарське право та господарське процесуальне право

Господарське право як галузь права. Предмет, метод, принципи, система та джерела господарського права. Господарські правовідносини, суб'єкти господарювання, організаційно-правові форми підприємництва.

Правовий режим майна суб'єктів господарювання. Господарські зобов'язання, господарські договори, відповідальність у сфері господарювання. Державне регулювання господарської діяльності, ліцензування, дозвільні процедури, регуляторна політика.

Конкурентне право, антимонопольне регулювання, захист економічної конкуренції. Публічні закупівлі, державно-приватне партнерство, інвестиційна діяльність. Право цифрової економіки та електронна комерція.

Господарське процесуальне право: предмет, метод, принципи, джерела. Юрисдикція господарських судів. Учасники господарського процесу. Докази і доказування. Позовне провадження, наказне провадження, забезпечення позову, апеляційний і касаційний перегляд, виконання судових рішень.

8. Міжнародне публічне право, право Європейського Союзу та міжнародний захист прав людини

Міжнародне публічне право: поняття, особливості, система, принципи і джерела. Міжнародний договір, міжнародний звичай, загальні принципи права, акти міжнародних організацій, судові рішення і доктрина як допоміжні засоби визначення норм права.

Суб'єкти міжнародного права. Держава як основний суб'єкт міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій, народів, фізичних осіб. Визнання, правонаступництво, відповідальність держав.

Право міжнародних договорів. Право міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи, ОБСЄ, Європейський Союз. Міжнародно-правові механізми підтримки України у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації.

Міжнародне гуманітарне право. Міжнародні та неміжнародні збройні конфлікти, захист цивільного населення, військовополонених, поранених і хворих. Воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид, злочин агресії, юрисдикція Міжнародного кримінального суду.

Міжнародний захист прав людини. Універсальна і регіональні системи захисту прав людини. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, практика Європейського суду з прав людини, позитивні зобов'язання держави, ефективний засіб юридичного захисту.

Право Європейського Союзу: природа, джерела, принципи, інституційна система. Право асоціації Україна - ЄС, імплементація *acquis* ЄС, вплив права ЄС на національне право України. Суд Європейського Союзу та значення його практики для правового розвитку України.

Міжнародне приватне право та транскордонний захист прав особи: юрисдикція, вибір права, визнання і виконання іноземних судових рішень, сімейні, трудові та цивільні правовідносини з іноземним елементом.

9. Презентація дослідницьких пропозицій чи наукових досягнень вступника

Презентація дослідницьких пропозицій чи наукових досягнень є обов'язковим елементом вступного випробування зі спеціальності. Вона має засвідчити готовність вступника до самостійної наукової роботи, наявність сформованого дослідницького інтересу, розуміння актуальності обраної тематики та здатність обґрунтувати її значення для науки і практики.

У презентації доцільно висвітлити: орієнтовну тему дослідження; актуальність і стан наукової розробленості проблеми; об'єкт і предмет дослідження; мету і завдання; логіку дослідницького задуму та орієнтовні підходи до аналізу; джерельну базу; очікувану наукову новизну; практичне значення; можливі напрями апробації результатів; попередні наукові публікації, участь у конференціях, дослідницьких проєктах або професійний досвід, релевантний обраній тематиці.

Комісія оцінює не тільки зміст презентації, а й здатність вступника відповідати на запитання, аргументовано пояснювати власну позицію, визнавати межі вже досягнутого результату, коректно використовувати джерела та дотримуватися вимог академічної доброчесності.

ІІІ. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти, міжнародні документи та офіційні джерела

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Виборчий кодекс України : Закон України від 19.12.2019 № 396-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
9. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
10. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
11. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
12. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
13. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
14. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>.
15. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
16. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
17. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
18. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
19. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
20. Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році : наказ Міністерства освіти і науки України від 26.02.2026 № 373.
21. Про затвердження Програми предметного тесту з права та міжнародного права : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.02.2022 № 107.
22. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.
23. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

24. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
25. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20>.
26. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
27. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
28. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20>.
29. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
30. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
31. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
32. Верховний Суд : офіційний вебсайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua>.
33. Конституційний Суд України : офіційний вебсайт. URL: <https://ccu.gov.ua>.
34. European Court of Human Rights. HUDOC database. URL: <https://hudoc.echr.coe.int>.
35. Court of Justice of the European Union. URL: <https://curia.europa.eu>.

Навчальна, наукова та науково-методична література

1. Адміністративне право та адміністративне судочинство : навч. посіб. / уклад.: Г. М. Гриценко, Г. В. Татаренко, В. І. Жолудєва, Л. В. Котова, О. С. Арсентьєва. Київ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2025. 213 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
3. Адміністративне судочинство : підручник / за заг. ред. Н. Писаренко. Київ : К.І.С., 2024. 336 с.
4. Адміністративно-судове процесуальне право України : підручник / за заг. ред. Д. В. Лученка. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 696 с.
5. Загальна теорія права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.

6. Машков А. Д. Теорія держави і права : підручник. Київ : Алерта, 2024. 452 с.
7. Пендюра М. М. Теорія держави та права. Курс інтерактивних лекцій. Київ : 7БЦ, 2023. 468 с.
8. Сухонос В. В. Теорія держави та права : підручник. Суми : Університетська книга, 2023. 544 с.
9. Конституційне право : підручник / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер та ін. Київ : ВАІТЕ, 2021. 528 с.
10. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2021. 592 с.
11. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : ХНУВС, 2020. 428 с.
12. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. Харків : Право, 2021.
13. Кримінальний процес : підручник / за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2019.
14. Основи кримінального процесу : навч. посіб. / О. В. Пчеліна та ін. Харків : ХНУВС, 2023.
15. Трудове право України : підручник / за ред. О. М. Ярошенка. Харків, 2022. 376 с.
16. Право соціального забезпечення : навч. посіб. / за заг. ред. Г. І. Чанишевої. Одеса, 2022. 266 с.
17. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посіб. / за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. Львів : Університет банківської справи, 2021. 547 с.
18. Цивільне право України : підручник : у 2 ч. / за ред. Р. Б. Шишки. Київ : Ліра-К, 2022.
19. Цивільне право України. Частина загальна : підручник / І. В. Спасибо-Фатєєва. Харків : ЕКУС, 2024. 568 с.
20. Фазикош В. Г., Булеца С. Б., Заборовський В. В., Феннич В. П. Цивільний процес : підручник. Одеса : Гельветика, 2022. 932 с.
21. Господарське право в умовах цифровізації економіки : колективна монографія / за заг. ред. О. М. Вінник. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2020. 224 с.
22. Вінник О. М. Право цифрової економіки України : навч. посіб. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака, 2023. 251 с.

23. Господарський процес : навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Кройтора. Харків : ХНУВС, 2020. 328 с.

24. Міжнародне гуманітарне право : посібник. Київ : Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2023.

25. Міжнародне публічне право : навч.-метод. посіб. / К. В. Мануїлова. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2024. 234 с. DOI: 10.32837/11300.28680.

26. Міжнародне публічне право. Загальна частина : підручник / М. О. Баймуратов, Б. Я. Кофман. Одеса : Фенікс, 2024. 232 с.

27. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. Р. А. Петрова. 11-те вид., змін. і допов. Харків : Право, 2024. 488 с.

28. Методичні вказівки до виконання курсових робіт з навчальної дисципліни «Проблеми теорії права та юридичної практики» / уклад.: Л. В. Котова, В. М. Андріїв, О. С. Арсентьєва, Ю. Ю. Івчук, Б. Г. Розовський, С. В. Сєребряк, Г. В. Татаренко та ін. Київ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2025. 32 с. URL: <https://dspace.snu.edu.ua/bitstreams/299e88a7-3853-4193-80df-71dc39009751/download>

29. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» / уклад.: Г. В. Татаренко, О. С. Арсентьєва, Л. В. Котова, М. В. Руденко, Г. С. Сергієнко. Київ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2025. 69 с. URL: <https://dspace.snu.edu.ua/handle/123456789/2814>

30. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни «Захист прав людини в період збройних конфліктів» / уклад.: Л. В. Котова, Ю. Ю. Івчук, Б. Г. Розовський, О. С. Арсентьєва, Г. В. Татаренко. Київ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2025. 42 с. URL: <https://dspace.snu.edu.ua/handle/123456789/2427>

IV. ХАРАКТЕРИСТИКА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вступне випробування зі спеціальності D8 «Право» для вступу на навчання для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії проводиться у формі, визначеній Правилами прийому до СНУ ім. В. Даля у 2026 році, та охоплює фаховий блок зі спеціальності D8 «Право» і презентацію дослідницьких пропозицій чи наукових досягнень вступника.

Фаховий блок зі спеціальності спрямований на перевірку системного знання фундаментальних і галузевих правничих дисциплін, уміння працювати з нормативно-правовими актами, судовою практикою, доктриною, міжнародними та європейськими стандартами. Вступне випробування зі спеціальності D8 «Право»

проходить у формі тестування, що містять тестові завдань різних форм, які відображають теми з програми курсів: Перший блок (50 тестових завдань) складають завдання з множинним вибором, де у запропонованих чотирьох відповідях є правильною лише одна. Другий блок складають ситуаційні тести.

Оцінювання якості виконання завдань фахового вступного випробування здійснюється за допомогою коефіцієнту засвоєння та критеріїв визначення оцінок (додаток А). Оцінювання здійснюється за шкалою 100–200 балів.

Презентація дослідницьких пропозицій чи наукових досягнень оцінюється з урахуванням вимог Правил прийому до СНУ ім. В. Даля у 2026 році та відповідного додатка щодо оцінювання дослідницьких пропозицій чи досягнень вступників до аспірантури. Під час оцінювання комісія враховує не лише формальну наявність теми, а й дослідницьку зрілість вступника: здатність бачити наукову проблему, обґрунтовувати її новизну, працювати з джерелами та відповідати на фахові запитання.

Орієнтовні критерії оцінювання блоку зі спеціальності

Рейтингова оцінка	Критерії оцінювання
190–200	Повна, системна й аргументована відповідь; глибоке розуміння правових доктрин, інститутів і джерел; уміння застосовувати законодавство, судову практику, міжнародні стандарти та наукову доктрину; самостійні висновки.
170–189	Достатньо повна відповідь; правильне розкриття основних питань; доречне використання нормативних джерел і прикладів практики; незначні неточності не впливають на загальний рівень відповіді.
150–169	Відповідь загалом правильна, але не повністю розкриває складні теоретичні або прикладні аспекти; можливі окремі прогалини в аргументації чи посиланні на джерела.
130–149	Відповідь містить базові положення теми, однак є істотні прогалини у розумінні правових інститутів, недостатня системність, потреба в уточнювальних запитаннях.
110–129	Мінімальний рівень відповіді; поверхове знання матеріалу; значні труднощі із застосуванням норм права, розмежуванням суміжних інститутів і формулюванням висновку.
100–109	Фрагментарна або неповна відповідь; слабе володіння термінологією; відсутність належної аргументації; неспроможність повно відповісти на додаткові запитання.
Менше 100 / не склав	Відсутність відповіді або відповідь, що не свідчить про мінімально необхідний рівень фахової підготовки для вступу до аспірантури.

Орієнтовні критерії оцінювання презентації дослідницьких пропозицій чи досягнень

Критерій	Зміст критерію
Актуальність і проблемність теми	Обґрунтованість вибору теми, її зв'язок із сучасними викликами правової науки, законодавства, судової практики, міжнародних та європейських стандартів.
Наукова розробленість і джерельна база	Знання ключових наукових підходів, нормативних актів, судової практики, міжнародних документів; здатність визначити прогалини у попередніх дослідженнях.
Логіка дослідницького дизайну	Коректне визначення об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження; послідовність дослідницького задуму; розуміння меж, джерельної бази та очікуваних результатів майбутньої роботи.
Очікувана наукова новизна	Здатність сформулювати потенційний особистий внесок, нові підходи, пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання або правозастосування.
Практичне значення	Переконливість пояснення того, як результати можуть бути використані у правотворчості, правозастосуванні, освітньому процесі, діяльності органів публічної влади або правничій практиці.
Презентаційна та дискусійна спроможність	Логічність структури, культура наукового мовлення, аргументованість відповідей на запитання, дотримання академічної доброчесності.

Таблиця відповідності тестових балів рейтинговій оцінці (Додаток А):

Відповідність тестових балів рейтинговій оцінці

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)
 Ступінь доктор філософії
 Галузі знань D Бізнес, адміністрування та право
 Спеціальність D8 Право

Тестовий бал, S (сума балів за правильні відповіді на запитання)	Рейтингова оцінка, B
0-35	не склав
36	100
37	103
38	106
39	109
40	111
41	114
42	117
43	120
44	123
45	126
46	129
47	131
48	134
49	137
50	140
51	143
52	146
53	149
54	151
55	154
56	157

57	160
58	163
59	166
60	169
61	171
62	174
63	177
64	180
65	183
66	186
67	189
68	191
69	194
70	197
71	200

Підписи осіб, відповідальних за розробку програми

к.ю.н., професор Арсентьева О. С. _____

д.ю.н., професор Івчук Ю.Ю. _____

д.ю.н., професор Шаповалова О.В. _____

к.ю.н., професор Котова Л. В. _____

к.ю.н., професор Татаренко Г. В. _____